

Szerdán.

Politikai, tudományos, művészeti folyóirat. Szerkesztő: J. Vajda. Hely: Pest. Havi kiadás. Minden héten kétszer két két íven jelen meg.

VILÁG

Február 3kán.

Világ és Ismeretére előfizethető helyben Hatvani utcában a fekete elefánt, 2k emeletben félre 4 fr. Postán 4 fr. 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

VAJDA P. Szerkesztő társ.

Szerkesztő tulajdonos. BORSOS M.

Belföld.

Kinevezések. Őcs. s. ap. kir. Felsőge gróf Forgách Lajos m. kir. udv. cancellariai tiszteletbeli fogalmazót a m. kir. Helytartó-Tanácsnál tiszteletbeli titoknokká; a budai kerületi főtartománybiztos hivatalra Döbrentei Gábor ugyan azon kerületi első helyettes tartománybiztos, ennek helyébe pedig Mátyus Nep-János másod helyettes-tartománybiztos méltóztatott legkegyelmesebben alkalmazni.

H-k.

A m. kir. helytartó tanács keblebeli kiadó-hivatalánál Sterey András nyugalmazása által megürült segédi hivatalra Lehner Ferenc ezen hivatalnál hites jegyzőt alkalmazni, és Oláh László agens halála által ürességbe jött ügyvivőségre Rehorovszky Miklós urat kinevezni kegyeskedett. Buda fővárosa tanácsa Joannovics Demeter előléptetése által megürült levéltárnoki hivatalra érdemteljes számtartóját, Öffner Antal urat, maga kivánságára helyezé.

P.H.

Kopácsy József hercegprimás levele t. ns Pest vármegyéhez. Hiv közlés az eredetiből. *) Tekintetes ns Vármegye! Tisztelettel vettem t. ns vármegyének folyó esztendői augusztus hónap 27dik napjárul hozzám intézett levelét, azon hozzá csatolt határozattal együtt, mely az 1647ki 14dik törvényre hivatkozva a katolikus lelkipásztorokat, ha minden vegyes házasságokat különég nélkül meg nem áldanak, és az egyházi szent szertartásokat azokra ki nem szolgáltatják, annyiszor mennyiszor hat száz forintokra büntetni rendeli; kívánja egyszerismind a t. ns vármegye, hogy általam a lelkipásztorok e szerint utasíttassanak.

Nem titkolhatom el, hogy t. ns vármegyének ezen határozata keserű fájdalmakat okozott bennem. Látom, hogy a lelkipásztorok, szemfényeim gyanánt tekintett és becsült munkás társaim, azért, hogy a katolika anyaszentegyháznak szabályaihoz és elveikhez ragaszkodnak, törvényszegőknek tartatnak, annyiszor mennyiszor 600 frt büntetésre kerestetnek: és a mi reájok nézve még lealacsonyítóbb, oly vélekedéssel terheltetnek, mint ha az illy büntetés őket szent hivataluknak ösvényéről eltántoríthatná. — Látom, hogy a katolikusoknak egyházi és lelki dolgait s az azokkal foglalatoskodó felszentelt szolgálk szent hivataloskodásuknak köréből világi bírák elébe idéztetnek s a rendes fölfebbvitelnek, mely a fölségsértőtől sem tagadtatik meg, szigorú elzárásával, rögtön executióval fenyegettetnek.

Ennek a katolikus lelkipásztorok ellen támasztott zivatarnak pedig nem az a tárgya, hogy a mit tőlük a polgári törvény kívánhat és kíván, t. i. hogy előtök olyankor is, midőn a gyermekeknek katolika neveltetésök nem biztosítatik, teljes erejű vegyes házasságok köttethessenek, általuk ne elleneztessek, mert ezt ugysem ellenzik; hanem az a tárgya, hogy oly házasságokra is, melyekben a katolika fél gyermekeit más vallásnak általadván, ezekben hitét megtagadja, — magzatának üdvösségét veszélyeztetik, — anyaszentegyházának törvényét, szándékát megveti, s ekkép azokat az anyaszentegyháznak nevében, és hatalmával, akár mit tartson az iránt lelki ismérte, jóvá hagyni és megerősíteni kényszerítessék. Azonban a házassági áldás Istenhez felemelt s benne helyhezettett erős bizodalommal végzett ájtatos imádságban, és azt kísérő szent szertartásokban állván, ehhez képest egészen lelki dolog, s az üdvösségnek eszközihez tartozó lévén; minden kétség kívül azoknak körébe és azoknak elrendeléseikhez tartozik, kik által a mint a Hármastörv. első rész 2dik cikkében mondatik: „Urunk és Idvezítőnk az emberek idvességét elláttatni rendelte,“ vagyis a felszentelt papokhoz — azokhoz tartozik, kikről sz. István király II dik könyve 2dik törvénycikkében írva hagyta: „Légyen hatalmuk az egyházi dolgokat elintézní, igazgatni, kormányozni és kiszolgáltatni,

*) Herceg primásunk magyar levelét német fordításban közlé az Augsburgi Allgemeine Zeitung. A „Nemzeti Ujság“ e német fordítást magyarra fordította s közlé lapjai 6- és 7dik számában. Mi furesa dolog, fordítva közlenni azt, mit eredetiből is közölhetnének. Mert a N. Ujság e körlevelet mind a herceg primási irótereméből mind Pest megye levéltárából kikaphatta volna. Én mi-ott balul volt tőve, a „Világ“ban akarom helyre hozni, sajnálkozva azon csekély nyilvánosságon hazánkban, hogy némelly ügycinkről előbb és környülállásosabban olvasunk valamit az Allg. Zeitungban, mint honi hírlapjainkban. A beküldő.

az egyházi törvényeknek rendelkezése szerint,“ az az a püspökökhöz.

Ámde a püspökök egyesülve a katolika egyességnek látható fejével és középpontjával, nemcsak Francia, Német, Lengyel országokban, Belgiumban, Hollandiában, de Amerikában, s a napkeleti részekben is, világszerte mind a tanítással, mind a gyakorlattal oda nyilatkoznak, hogy a felhozott esetben, ha csak a felszentelt pap magával, és anyaszentegyházával ellenkezni nem akar, az áldást ki nem szolgáltatathatja. Azt akarni tehát, hogy a magyar katolika egyháznak püspökei és lelkipásztorai eljárásukban más szabályt, és más elveket kövessenek, annyi, mint őket arra szorgolni, hogy szent hivataloskodásukat, nem a katolikus szellemben, nem a katolika tanítással, és elvekkel összehangzólag, hanem azoknak ellenszegülve, s e pontban a katolika egyességtől elszakaszkodva folytassák, erre a katolikusok, míg anyaszentegyházukat, a mint illik, becsben tartják, nem állhatnak; a protestánsok pedig, ha a lelkiismeretnek szabadságát katolikus polgártársaikban tisztelik, azt nem kívánhatják.

Nem kívánhatják annál fogva is, mert reánk nézve a vegyes házasságokban a megáldást, és szent szertartásokat még polgári törvényünk is a mint nem parancsolhatta, ugy nem is parancsolta. Nem tartozik t. i. a csupa lelki dolog a polgári törvénynek köréhez: ugyanazért, noha midőn az 1791ki 26dik cikk alkotott, a házassági kötésnek és templomban felveendő áldásnak elkülönített tulajdona, mint dicső emlékeztető II dik József császárnak patenseiből, mint más adatokból eléggé tudva volt, a törvény mindazonáltal egyedül oda határozta rendelkezését, hogy a vegyes házasságok mindenkor a katolikus lelkipásztorok előtt köttessenek, a megáldásul pedig és szent szertartásokul egy szóval sem rendelkezett. Siker nélkül hozatik föl az ellen a törvénynek azon szakasza, melyben hogy az illy házassági kötéseknek akár mi ürügy alatt akadály tétessék, tilalmaztatik: mert hogy az áldás és szent szertartások ezen rendelkezés alatt sem foglaltatnak, abból is világos, hogy a polgári törvénynek köre akkor, midőn az akadályok elhárítását fogta föl, szinte olly kevéssé terjedhetett a lelki dolgokra, mintsem terjeszkedett akkor, mikor a vegyesházassági kötésnek módját egyenes szavakkal, és közvetlen kiszabta. De az akadálytételnek olly tágas értelme mellett, a felhozott 1791ki 26dik törvény fonákul ellenkeznek önmagával is; mert ugy, midőn a protestánsokat mik a vallást illetik, egyedül önnön előjáróiktól függőknek rendelkezte: ugyanakkor a katolikusokat szinte azokban, mik az ő religiójokat illetik, millyek t. i. az áldás és szent szertartások, a polgári törvényhozásnak, és még a protestánsoknak is alávetette volna. Ismét midőn az evangélicusokra nézve megrendelte, hogy vallásukkal ellenkező semmi eselekvésre, még a processiókon való megjelenésre is ne kényszeríthessenek, akkor a katolikus lelkipásztorokra nézve, a házassági akadályoknak elhárítása alatt parancsolta volna, hogy religiói elveiknek, anyaszentegyházuk törvényeinek, s lelkisméretöknek ellenére házassági áldás adás végett nyelvöket megoldani, elméjüket Istenhez fölemelni, Isten iránt erős bizodalomra gerjedni, kezeiket a sz. szertartásoknak véghezvitelére kinyújtani 600 frt büntetés alatt, mindenkor és minden esetben erőltethessenek. — Még itt sem állapodnak meg a visszas következések; hanem ha az akadálytételnek a polgári törvényköre határt nem szab, a katolikus lelkipásztorok intéseit és tanításait is, melyeket a vegyes házasságra vágyó katolika személynek elébe adni köteles, 600 forintos büntetéssel megróni szükséges. Mert, ha a katolika személynek szívére köttetik, hogy az igaz hit, mely nélkül kedvesnek lenni Istennel lehetetlen, az örök üdvösségnek nélkülözhetetlen feltétele; attul tehát magának elidegenülni, gyermekeit elszakasztani, az üdvösségnek veszélyeztetése nélkül nem lehet, hogy az indifferentismus, mely midőn több vallásokat egyaránt jóknak tart, szívében egyiknek igazságát s isteni erejét nem hiszi, az üdvösségre megkívánt igaz hitet sola ki nem pótolja, hogy ki az anyaszentegyházát s abályaiban, törvényeiben megveti s nem hallgatja, annak javaira számot nem tarthat, s teje

a végzés magát a katolika anyaszentegyháznak szerzőjéül kimondva van; ha mondom ezek s az illető lépésnek több kellemetlen, mint boldog következményei, a dolgot méltányló pontossággal a katolika személynék szívére kötetnek; az illy tanítás és intéz az áldásnak és szent szertartásnak elvonásánál is fogatosabban, az akadályképen hathat rá: és mégis senki sem fogja azt állítani, hogy az illy intézésben és tanításban eljárni tilalmas, a ki pedig ezt állítja, az a katolika religiónak szabad gyakorlatát forgatja föl, mert a szabad gyakorlathoz a tanításnak szabad előadása főképen és mellözhetetlenül tartozik, a minthogy azt a katolika religióra nézve törvényünk nemcsak megengedi, hanem szinte parancsolja. Egyébiránt, hogy az illy oktatások főképen a vegyesházasságoknak kedvetlen következményre alapítva a protestansoknál nem épen szokatlanok, magok sem fogják tagadni.

Ezekre és több hasonló fontos okokra nézve épen e jelen tárgyban folytatott élénk viták után a főrendek táblája az utolsó országgyűlésen egyenesen kimondotta, s a mellett állhatatosan megmaradt: hogy az áldás mind általában, mind a házasság kötésnél, sem az 1791. 26dik törv. cikkelynek, sem a polgári törvényhozásnak tárgya nem lehet, és így a kérdéses esetben semmi törvénysértést nem lát. *(Vége következik.)*

Debreczen januárius 25-kén. Debreczen városa polgári életéről, s szellemi haladásáról minél gyakrabban olvasandhatni adatokat, annival érdekesebb lehet a honüggyek valódi baráti előtt, mennyivel élénkebben fejeztetett ki eddig is koronként azon forró ohajtás: vajha ezen oly sokszoros anyagi források bővítésén lévő népes magyar város, a sors által nekik egyéb honi városok felett, oly kitünő kedvezéssel nyújtott adományokat a haladás e korszakában, mind saját maga, mind e közhaza javára minél ezélszerűbben használhassa. Ugy hiszük azért, hogy addig is még ez érdemben terjedelmesebb közlésekkel szolgálhatunk, nem fogjuk olvasóink kedvetlenül venni, e következő töredéket: Azon casinói társaság, mely a fent említett város kebelében még 1833-ban állapítottatott vala meg, életbe léptének első évétől fogva mind e maiglan folytonosan szemei előtt tartá, s tartja azon nagyfontosságú célt, mely valamint minden casino testvéreinek, úgy közelebből nekik is, lelkes alapítói által alaprendszabásainak 1-ső és 2-ik pontjában kitűzve vagyon, s ez: főleg a műveltségnek, hasznos olvasás, s jobb izlésű társalkodás útján terjesztése, s ekkint nemzeti igaz érzelmeinek felébresztése, melleslegesen s amazokból folyólag pedig ezélszerű javítások munkába vétele. — És minthogy az e nézet szellemében alakult társaságban beléphetésre, a város minden jó erkölcsű s nemes érzésű polgárainak meg vala nyitva az út, épen a különböző rendűek, jelesen pedig e közép osztályú polgárság minél nagyobb számmal megnyerhetését célzó tekintet vezérelheté az egyesület igazgatói akkor, midőn az eleinte évenként 12 pengő forintokban fizeteni szokott részvényt, idők folyásával 8 pengő forintra leszállítottatni elrendelte vala. Nem is maradának koszorúlanul sok részben a társaság nagyszerű törekvései, mert csak néhány évek lefolyása alatt is, a kölesönös érintkezés, s surlódás által szépen egyesültenek a különböző osztályok, egy műveltebb, s nemesebb izlésű társalkodási körbe, melleslegesen pedig az egyesület pénztárának tiszta jövedelmeiből egyéb hasznos intézkedések között a város főbb utcai kiválóságait dícséretesen eszközöltették, s eszközöltetik. — Oly szám-al azonban, mint egyelőre gondolni lehet még sem vonathatának be a köz rendű tehetős polgárok, ezen leginkább ő műveltségüket munkáló becses intézetbe. — Azért e, hogy az anyagságba elmerült érdekek egy részvényt még mindig felemelt árak tartanak, vagy azért, hogy a köz rendű polgárnál a bizodalom — melyet pedig, ha valamit e világon, csak ezt nem lehet erőtetni — még mindig nem vala szilárd, a magasabb igényletű férfakkal közelebbi érintkezésbe feszítelenül, és szabadon hozsátkozhatni? Akármellyik lett légyen e két ok közül akadály: minden esetre fájhatott az ügy barátnak látni, mikép nem érhetik el minden részben e megbecsülhetetlen intézetnek igazán csak közjót tárgyozó legnemesebb célzata.

Annál kedvesebben meglepő vala tehát szemlélni ez új év kezdetén néhány szép buzgósságú férfiakat, mint fardoztanak meg alapításában egy oly egyesületnek, mely a közrendű polgárok körülményeihez kissé magát alkalmazva, s azoknak hajlandóságához közelebb módosulva nagyobb hatású következmények reményében igyekeztek megkísérteni a pályát, melyen a fent tisztelt casinói társaság munkálkodásait nem egészen koronázá siker.

Igy alakult egy részvénytől 2 pengő forinttal egy második casinói egyesület, polgári Casino nevet vevén magának, s épen ez által amaz elsőbet urí Casino ezime felvételére utasító. Ezen polgári Casino jövedelmének lehetlen örömmel nem tekinteni elébe, ha gondolóra veendőjük, hogy az létesülésének alig csak néhány napja óta, már is 350, nagy részben közép osztályú polgárokat számlál részvényesei sorába. Az egy igen érdekes látvány szemlélni a részvényes polgárt felsőbb rangú részvényes társai sorában, kissé sajtáságos modorjában s társalgási módjával. — Illyesmink első megtekintésére könnyen mosolyra vonulhatnának ajkai a gondolatlanak; azonban illy dolgok körül az igaz hazafi méltányos leszítéletével, s mi több, fellekesülve üdvözli azon dícséretes terjesztőt a nemzeti műveltségnek, kik a simább társalgásban eddig nem részesült polgártársait nekik bátorítva, s magokhoz felemelve, illy szerenésesen választott úton serénykednek a kor szükségénél fogva annyira parancsolt általános csinosulást e népes város lakói körében közönségesíteni. Nekünk annyival több okunk van szerenését kívánni e polgári Casino megalapítóinak, mennyivel nagyobb örömmel tudatjuk a t. ez. közönséggel, miképen ezen új egyesület már is, a városban utczánkénti koldulás eltörlését nem csak indítványozá, de az e tárgyat már néhány év óta gondos figyelmében tartó helybeli reformata ekklesiái t. ez. előjáró uraknak hathatós segédtele hozzá járultával ünnepélyesen munkába is vevé.

Berekesztjük közlésünket e testvér két Casinora vonatkozó azon ohajtásunkkal, vajha e két jótékony intézet ha időfolyásában — mit pedig sokké-

pen volna okunk kívánni — nem olvadhatna is egy testté össze; legyen minden esetre mind kettőnek hasznos munkássága élete minél tartósabb; s legyen pályája mindegyiknek olyan, hogy azok soha egymásba ne ütközzenek, de inkább békesen egy más mellett haladva, azokon a város polgárainak általános szellemi haladása minél ezélszerűbben eszközölthessék.

Szarvas, előhava 17én. *(Vége)* A szarvasi népélet esintalanódes féktelensége leginkább forog sarkon a tanyákon. Olyakat kigondolnak télen ostéknint, a mire a mi költői leleményes fejünk büszkék, például, ketteje köteleket vesz nyak körül, egyike mereven lefekszik hanyat a földre, másika őt padkára felállva emeli s a ki fölemeli nyakával, az valóban legény! — Az ifjak szerelmeskedése, az illedelmes, valami lelki testi kötetlen édes; náluk a rokonság kettős. A fiatalok között finyás, az öregeknel szinte van feltartó urrend. Némelly gazda fia nem akar a eselédél emi, a lány dolgozgatni. A gazda megtagadja irus atyafiát. Tanakodni, casinót élvezni a malmokban szoktak, ott tüzet raknak, hajnalonta körülülük. A mostan jobb, szabadelmű kor mutatkoztaival azt hiszik, hogy ezután nem lesznek urak. A legközelebb végrehajtó megye uraitul szármoztat a nép minden rosztat, s a fölségben annyira hiszen, hogy a mult zendület alkalmával tüstént esendet ígért, ha a esászár pecsétjét látja. Azért, némelly barátom, velem össze nőtt népvédelmemnek azt keríté gyakorta keserűn ellenébe: érdemes-e a néppel jót tenni? mikor az a roszeleki nem ösmeri el. — Nem ösmeri el mondom, mert mi nem mutatjuk neki, nem mutatjuk magunkat neki emberi kerekdedségünkben, honnét tudja ő. Beszéljük neki, vegyünk magunkon erőt, iktassunk mindent lapba s adjuk azt kezébe. Ha mással össze nem akarunk ütközni, ne tartuk a tolvajlámpát leplünk alatt.

Szarvason casino nyolez pengő részvényvel áll, pénzsvárgásunk miatt oly hátramaradások fognak keletkezni, mint egyéb intézetünkben a miatt nálunk, s az emberileg édes korint-hoz jutás, a szegényektül a kiknek még inkább volna szükségük rá, elvonatik. Mondhatni, nemes csinvágyból kirekesztők a közvilágot s mivel a kellőbb emberek száma kevesb, és fényt kívántunk, a részvényt nyolez pengőre állapítottuk. Sajnos! — A ki fölünk nagyon elri, nem lépett volna közénk, a kevesbé elhasonló pedig emberibb alakot ölt vala körünkben. Milly édes tiszta kéj ennek képzelete! — s ha többen juthatnak hozzá, akkor kevesb jutott volna fizetésben egyre egyre, a hollandtüköri fényre törekedve, avval megtrontjuk magunkat, mikor anélkül, fontosat nem sértőn, ellehetünk; csak a vadonfia adja oda egy kis tükörért eledelét. Casinókra némelly hölgyeink az időhosszas és sok pénz-vesztő kártyázás miatt neheztelnek. Hagyján! a rosznyai casino kivetkezett dohábul, ott nem szabad kártyázni, itt is a fölébredt nemes férfiu akarát győzni fog. Farsangi vigalmink szinte kirekesztőleg részvényekre szerkesztvék, a kihez elvitetik az aláírási iv, az léphet be. Soloni kéj-élvezetből az élet nemesülését ne küldjük el magunktol, annak is van helye s fölhaláljuk magános köreinkben. De hogy ott, hol a közönség vigad, más teljesen ki legyen zárva, az nem egyez az Isten szent törvényeivel: A szennyerkölcsben restelkedőt igen is nyomosan kell serkentenünk, az iparkodót kebelünkre vonni. A legnagyobb életüdv, ha mindnyája emberszép leend, nekünk lesz, kik a esint szeretjük, s elaljasodható unokáinkat is úgy áldja meg hasonlóval az Isten.

Szarvason minálunka nagy utczán megint tömerdek lesz a földi teher, ott ahol csinálják az utat, holott a merre nem csinálják, a városon kül, az árkok között is jobb az ut, mert az újonnan hordott földbe jobban sülyed a szekér. Mennyit gonyoljuk magunk az illyen sárgátakat és mégis illyeket csinálunk, nagy költséggel rosabb utat mint volt; Diogenes nevet. Békes megye nagy ingovány, mely alatt talán földár, egy tenger lap-pang, az gözőket fejt ki, ezek sárt keresve kitértek, s földingas volt Szarvason néhány évek előtt. A szirony behorpad s úgy járhat Szarvas mint Pompeji. Békes nagy ingovány és mindenütt amugy javítjuk utainkat. Gyulára télen be nem üthetne az ellenség társzekereivel. Nem lenne jó? téglát égetve, sok takarmányunk mellett, a többi szilárd földet hagyva a kátyukot bedugdozni, ez nem kerülne sokba, ha megint és más máshol kátyuk erednének, azokat esekély holmival betömnénk. Igy koronkénti tetemetlen költséggel szilárd nem engedő utat lehetne végig réfelni megyénken, hol nincs kő. Bennünk magyarokban kevés a buvárszellelem, nálunk nem hallani találmányesodákrul, — majd föl-kelt benünket a nép és szükség szaporító időszak! Rajta, csináljunk sárgátot! de diszes nemzeti műre én magam is hordok hogy elsülydhessek rajta. Mibe jobb esni? lágy szarokba vagy keménybe! bizonyára kemény szarokba. Szarvason azonfelül mind letódul a magasb sárgátrul a víz a házakhoz, s ott büszhödik nyáron betegségeknek táplálékul.

Békes megyében vannak helyek a hova sem posta sem önposta nem jár. Szarvasra sem jár királyi, a grófok tartanak s a község egy krajezárt fizet a levél földadásakor, s ha kap levelet,

egy krajezárt az országba a jó gondolkedjenek. vezető a né Nem tanús nes elkábit zés untatva len megral pénz csak kozva a jó ket véve, így magunk zönség. El az emberék verébs-irip görögök ut ünnepközi szélyes vol Komlóson mind a hára

Epen egész Béki ilyen itt a könyvet, h árosunk. C künk puszt jen, eszkö irtam szarv

Szarvas más helyen lecsontitod egy alakos még száraz mindenünk munk, ker not hoz egy tartul olly ad. — Meg mennénk a szarvasi v münk a föl magát; tá rék szives szivből jötyen fölle a hegyre m a tisztom,

É. An szer kimerit jól végrehajlyebb része tartományok tonban nem tárgyat adha hogy az egy diszítve, me mány nem sz bank és pénz dön a közök nek tekint s lyek a tartor kormány a Buren élők szabályozata függetlenség jogok van ig elvü elnököl vámnak szer

Leguja gár szavazo Van Burent mint azelőtt vetkamrában Szerenese h üthette vol

La P és franszho ért köz örö Montevideot ostromzár ig hattak volna

Nyuz szolgálkat; nyol gyarm létre határo

egy krajczárt. Egyesülve tarthatnának más helységek is illyent az országban, így hírlapok, levelek által hamarább jó hozzájárulást a jó gondolat. De a hírlapok viszont jó gondolatokkal kedveskedjenek. A hirtelen adott félszeg újsághordalék lomkamrába vezeti a nemzetet, busítja a böleset és hasító fájdalmat okoz. Nem tanulsz belőle mitsem emberi czéldra, a sok léha, fölszínes elkábit és fölszínessé tesz, a rosszul izetlenül gyurott kérdések untatva, e mostani hírlapi világban az emberiség egy hirtelen megrakott szalmaszekér lesz, mint Orsházán szokás, s a pénz csak megy a lapokért. A lapok! áldozattal mindjárt ajánlkozva a jó gondolatoknak s friss szárnyaikra megint és egyebet kéve, szállíthatják legrögtöbben emberi ügyünket elő, s így magunknak is használnak, mert a jót szívesen járhatja a közönség. Ellenben ha félhéti természetűekkel ereszig havazzák az embereket, úgy valóban fölük eltanulva, csacsaság, utóbb verébesiripelés lesz sorsunk s az ő jutalmuk fekete leves, mint a görögök után a csacska középkor járt. Az Orsházrúl jelentett ünnepekői tünemény az égen nálunk is látszott, cikázott, szépséges volt, pompás világot terített ránk és eltűnt. Ugyan az Komlóson és bánáti Vingán minha iziben ott lett és leestett volna, mind a három helyen úgy látszott

Epen most kérdé barátom: van-e Gyulán könyvtáros? nincs egész Békés és több megyében, egy országot tehető földön; illyen itt a könyvvágy; olvassatok az istenért! és vegyetek könyvet, hogy irjatok kedvvel czélszerűt s hogy legyen könyvtárosunk. Csak étel ital legyen-e táplálhatunk pusztáinkon? s lelkünk pusztái sivatag legyen? ne lásson, ne érezzen, ne kérjen, eszközöljön istenit?! Nincs könyvtárosunk, most is Pestre írtam messzi, sürgetve két alkalommal könyveket és nem jöttek.

Szarvas körvidéke fában szükölködik, és a körösmelletti, sőt más helyein is, mivel ingoványos, jól díszlik a fűzfa. Ezt ha ma lecsontod egészen, két év múlva ismét használhatod, nő mint egy alakosnak levágott feje, s a fát csak le kell dugni a földbe, még száraz karókból is megered. Ezen tulajdonnál fogva, ha mindenünket körül ültetjük vele, fánk elegendő lesz, s vagyonnunk, kerítve, szépítve. A körösmelletti ültessük be tehát; hasznos hoz ez, szépít, áradáskor a kitoluló árnak gáncsot, a zivatartul olykor ázótt, s a körösbe hajtott marháinknak megakadást ad. — Megyénk hasonlít egy tintába esett fekete ugrándihoz, mennénk egymáshoz, jönének hozzánk a vidékben legjelesb szarvasi vigalmakra örömet, de sarunk akadályt vet. Szellemünk a föld színe felett húzódik vagy a toronyhoz elrepülve tartja magát; tárgyfogás nélkül nem lehet azt meghányogatni, s a derék sziveskedés minálunk éretlen, nem jól álló sziveskedéssé, és szivből jött álkegy-urasággá változik átellenben. Szellemünk legyen föllengő és férfiasan édes jó, mint mikor a szerető vágat a hegyre mátkájához, így erősek leszünk a czélra és jók. Ez lesz a tisztém, itt az alföldön.

Simon István.

Külföld.

É. Amerika. A Globe így íté az elnök-követségről. A pénzrendszer kimerítő apológiáját adja az Van Buren és Jackson kormánya alatt. Igen jól végrehajtott okoskodás, mi a politikai részt illeti, de ez a kérdés csak részben, valamint a szövetséges kormány a legkisebb része az egyesült tartományokban létező uralkodásnak. Hogy a szövetséges kormány Washingtonban nem szorult nemzeti bankra s nemzeti adósságra, igen igaz lehet s tárgyat adhat a kormány fejének a szerencsekívánathoz. De amyi is igaz, hogy az egyes tartományok eléggé föl vannak azon ó divatu függelékkel díszítve, melyeket köznyelven adósságnak nevezünk. Ha a szövetséges kormány nem szorult is bankra, a kereskedő világ igen érzi szükségét, hogy a bank és pénzrendszer szilárd alapra telessék. Igaza lehet az előlölöknek, midőn a közkormány hatalmainak öszvegét a tartományok szabad engedményének tekintik s ez okból azt véli, hogy csak olly hatalmakat gyakorolhat, melyek a tartományoktól át adtak neki. — De ebből az következik, hogy a közkormány a népközség leglényegesebb jelen érdekeitől idegen marad. — Van Buren elnök okavodik minden részvételtől a belső javításokban, a pénzfolyam szabályozatától, középítések előmozdításától. Még a fővárosba vezető utak is függetlenséggel díszkedhetnek a középponti hatalomtól s a polgároknak teljes jogok van igazi alkotmányos módon földülni rajtuk. A legtisztább demokratai elv elnökök, hasonló a rois faineants-hoz, kik alattvalóknak ahoz kívánnak szerencsét, hogy olly kevésbé szükséges dolgokba avatkoznok.

Legújabb tudósítások szerint, az új elnökválasztáskor 2,392,638 polgár szavazott; e szavazatok közül 1,269,511 illeté Harrisont, 1,123,427 Van Burent, miből látható hogy az első nem olly rendkívüli többséget nyert mint azelőtt hirdették, hanem csak 145,784 szöböl állt. Tételő 19-kén a követskamrában 15 lábnyi magasról leszakadt a nagy világitó, mely 75 mázsás. Szerencse hogy épen ekkor nem vala gyűlés, különben néhány követ fejét behűthette volna.

La Platai Országok. A béke egészen helyre állt Buenos-Ayres és franszhon között s az elsőre nézve sokkal kedvezőbb mint remélték, azért köz örömet okoz. E híre az angol kereskedő hajók azonnal elhagyják Montevideot s a la Platába vitorláztak, jó nyerekedést remélve. A franciaia ostromzár igen kimeríté a kereskedő világ türelmét. A kínaiak sem mutathtak volna szenvedőlegesen ellenállást vagy harezot mint a franciaiak.

Nyugotíndiában az angolok fölszabadíták, mint tudva van, rab-szolgáikat; e rendszabály naponkint nagyobbul hatással van a franciaia spanyol gyarmatokra. Martinique szigetén a franciaia ültetvényesek ellenszegülésre határozzák magokat az angol rendszer ellen. Cuba szigetén még jobban

félnek a spanyol birtokosok, mert itt nagyobb hatásmezejük van az angoloknak. A spanyolok azt vitatják, hogy az angolok nem jogszereteből teszik e lépéseket hanem hogy a cubai spanyolokat megrongálják s cukrokat és kávéjokat kisorsítják az európai vásárokról. A szabad négereknek szerződés szerint tiltva van Cuba szigetére menni, nehogy a rab-szolgákat elcsábítsák; illyenek még is vagy 6000-en belopódzkodtak a szigetre. Ugy látszik, az angoloktól fölköltött szabadsági eszme annyira lángot kapott nyugotíndia szigetén, hogy azt semmi franciaia és spanyol törekvés ki nem oltandja többé.

Spanyolhon. Esparterorul a következőket olvassuk: Nap-rul napra nagyobb mese lesz honfijai előtt. Némelyek azt hiszik, hogy a republicanusokkal ért titkon egyet, mások, hogy ellenálland a forradalmi mozgásnak s az anarchisták nem jól fizetnek ki általa, ha a harez napja beköszönt. Mi mindenik véleményét hibásnak tartjuk. Elvéhez híven, mely mérsékletéből ered, az eseményeket várja el ő, nem hogy kormányozza őket, de hogy vezetessék általok. Igen különös név marad a történelemben, kit a cselekvési erő hiánya emelt magasra. stb.

Nagybritannia. A Morning Chronicle télő 11-kéről következők közül: „Valameddig csak a franszkormány folytatja hadi készületeit, a többi hatalmaknak kéjelméleten helyzetben kell lenniök. A béke baráti franszhonban, — és illyen a nemzet nagyobb része, még pedig azon rész, mely mind erkölcsi mind állodalmi szempontból itélve túlsúlyal bír, — átláthatják hogy midőn Európában egy nagy ország hadikészületeket tesz, lehetlen ez által a körüle fekvő országoknak háborítlan maradniök. Az aggodalom ellenkészületet parancsol tenni bizonyos mértékben, az pedig a különböző országok népének legsajnosabb s terhesebb áldozatba kerül. Kérjük azért fransz szomszédink békes, jóindulatú egyedeit, fontolják meg azt komolyan. Ha valamely nemzet meggondolatlan lépést tesz, nem mindig lehetséges illedékekkel és könnyeden visszalépni. Más részről pedig nincs mit várni, minthogy azon országok melyek hadi készületek által, — miknek czélját tisztán nem látják s azokat igen természetesen saját függetlenségök ellen tervezetteknek hiszik — ellenkészületekre készerítettek, egyszersmind ellenszenvet és boszúvágyat táplálnak keblökben azon nép iránt, mellytől illyes áldozatokra hívatnak ki. Legkívánatosb tehát, hogy mind azok kik az európai háboru elé iszonynyal néznek, egyetemes erejüket mindennek meggátlására fordítsák, mi illy horszató nyomort hozhatna a nemzetre. Vajmi sokkal könnyebb azon botor elvtelen embereket legyőzni, kik hanyat-homlok rohanva, fegyveres zsurlódásba akarják a roppant európai tömeget bonyolítani, mint a harez pusztító lángjait ha egyszer kitértek, elnyomni. Fölszólítjuk tehát franszhon minden értelmes, hü polgárját, a béke s rend ellen összeesküttek azon serögének ellent állni, mely a franszhon java munkálkodásának örve alatt honfarsait becsületet kiáltozva ügyekszik hinarba vezetni. Nagyobb dícsőség, megvetve azon vádakat mikkel naponnan terhelhetnek azok kik szarvat adnak az esztelen pörnép indulatának, s előtételének, merészen föllépni a béke, s rendezavarók ellen, mint nyílt téren harezolni. Általános méltánylat leendő előbb utóbb azok jutalma kik illy áldozatra készek. Angolhonban eleitől fogva mélyen gyökerezett iszony uralkodik minden politia ellen, mely Európát újlag általános háboruba keverhetné, pedig szigeti helyzetünk, s fa védgátaink erősségénél fogvást, egy nemzet sem félhet kevesebb általános háborútól mint mi. Ha tán tanusítani kellene a nálunk uralkodó békeszeretetet, elég fogna lenni azon lelkesülés mellyel nem régebén a Filöp Lajos békes nyilatkozatai népünk minden osztályától fogadtattak; továbbá azon öröm melly meglepte minket, midőn szétosztatá azon ministeriumot mely alatt a béke sokáig semmi esetre sem foghatott tartani. Guizot ur meghívata minden aggályt elszéleszte, mert legnagyobb bizalmát helyezé kiki az ő békeszeretetébe, becsülete és jó szívében. Egyetlen aggály, mely még lenmarad, nehogy a dícsvágy eselszövöknek, kiknek terveik a mostani ministerium és királytul híusítvák, a kormány tudva levő nézetünk daczára is sükerüljön, azt a hadikészületek helyeslésére bírn, melyek fölébresszve más hatalmakban a féltékenységet, a béke fümmaradását, minden jó szándékok mellett is nehéz földatáttá tehetnék. Ismételjük azon bizalmat mellyet a Filöp Lajos és mostani ministeriuma nemes gondolkodásmódjába helyezünk a béke fümartása felől. Azt is tudjuk miképen a legbarátságos viszony van nemcsak az angol és franszkormány, — hanem ez, és az anstriai, porosz kormányok közt is. stb.

Franszhon. Mernilliód követ, ki betegsége miatt nem jelenhete meg a gyűlésben, irás által tudósítá az előlölökkel, hogy 12,000 la platai franciaiak protestatióját mutatandja be a kamarának az october 31-kén kötött szövetség ellen. — A király folyvást nagy érdekléssel viseltetik Páris megerősítése iránt; utolsó napokban ő fölsége ebédre hívások által nyilvánítá ezen érdekét. A terv baráti s ellenei meghívatnak. Thiers is a királynál ebédelt. Az Orleansi és Nemours hercegek gyakran járnak St. Omerba s úgy vizsgálják ott az új ezredeket, mintha az ajtó előtt volna a had. — Az egész oppositio követ fúj a buenos ayresseli szerződés ellen; az ostromzár sokkal többbe kerül, mint néhány franciaia követelése, kik hazájokat többnyire kinszeritve hagyák el s az új honban a terhek vitele alul ki akarák magokat vonni. — Egy bizonyos Belmontet illy czimű vereszetet nyujta át Joinville hercegnek: „A császár nem halt meg.“ A herceg megajándékozta a fellengzős költőt egy darabkával Napoleon koporsójából, hihetőleg hogy az magyarázatul szolgáljon a vershez.

Azon sajkávi szerencsétlenség, mely általunk említeték, nem Calaisban történt, hanem Boulogneban; rajta két amerikai utazó is volt: Tascheran ur Quebecből és Webster Virginiából. Ezen utolsónak atyja s huga gözhajón veszték már el s mielőtt hajóra ült volna, végrendeletet tön nagy birtoka felül.

A Journal des Debats szerint Franciaország leveszi gondolatait a hadról és a béke munkáira fordítja figyelmét. Szándékba van Párist minden nevezetes városal vasut által össze-

kötni, hogy vasútháló álljon elő az országban, mely főn az északi tengert érje, alant pedig a középtengert.

Schweiz. A nagy tanács megbizta a kormányt, dolgozzék ki egy javaslatot a kolostorok eltörlését illetőleg. Az elkészült javaslat pontjai ezek: „Az aargaui klastromok egész birtoka kivonatik a szerzetes rendelkezési hatalma alul s az ország kezeltetésére bizatik. E szerint a szerzetesek elhagyandják eddigi lakléseiket s a tisztségeket tudósítandják hollétök felül. A szerzeteseknek, további büntető bírói rendszabályok elül az ut nem zárva tván el, egész életekre vagy más jövedelmek idejéig évdíj rendeltek és pedig: A. a férfi szerzeteseknek a) ha a pát 2000 frank b) más tagoknak 1) 60 éven felül 1400 fr. 2) 60 éven alul 1200 fr. c) laicus testvérnek 1) 60 éven felül 500 fr. 2) ha 60 éven alul van, 400 fr. B. Nő szerzetes tagoknak: a) elnöknek 1200 fr. b) minden más szerzetesnőnek 800 fr. c) laicus nőnek 400 frank. — A kapuczinusok, mint vándor szerzetesek nem számolhatnak évi gyámolításra; de a kantonbeli polgároknak, ha kilépvén megmaradnak a kantonban, holtokig vagy hivatalnyerésig évi 500 fr. biztosítatik. De a pillanat szükségének fedezésére minden capucinus 40 frank uti pénzt kap. Minden szerzetes elviheti saját szerzeményét (peculium). A lelki szolgálatok végrehajtására az eddigi segédpapokon kívül még nyolcz segédpap adatik a catholicus kerületek számára. A szerzetesek birtoka (a vizsgálati s elfoglalási költséget levonván) egészen egyházi, iskolai s szegénygyámolítási czélokra fordítatik. E birtokból azonnal előlegeztessék 500,000 fr. s ennek fele a catholicus községek iskolai pénzalapjához adassék a népesség arányában, a másik fele pedig a szegényápoló vagyonhoz a szükségnek arányában. Az illető plebániák valamint a szükségesnek láttattak és fölláttandók a kolostorbirtokból illendőleg fognak dotáltatni.“ — A nagy tanács téli 20kán elfogadta a kormányjavaslatát s az említett 500,000 frankhoz még annyit rendelt, ugyanazon czélra. Más kedvezéseket is ad a catholicus községeknek s a szerzeteseknek.

Némethon. Valamint Franszthonban sok folyó kiönte és kártékonykodott, ugy a németvizek is túlhágtak partjaikon. A Taunus vasut kormánytanácsa Moenusi Frankfurtban köztudomást tette, hogy az utazás egyidőre félbeszakasztatik, mert a vasutat a kiáradt Nidda elöntötte. Félő hogy a vasut nagyrésze megrongáltatik az által. A Majna 20kán (jan.) 15 lányi magasra emelkedett, s a város közel utcaiba nyomult. Egyre nevedik. A Nidda apadni kezd. A vasut szolgálatát fölmondván, gyorskocsik kezdenek ismét Mainzba járni.

Nemcsak a Majna önte ki Frankfurtnál, hanem Kasselből is szomorú hírek jönnek, hol a Fulda tesz mellékvizeivel együtt szörnyű pusztításokat. Jan. 18rul 19re azonban 3 lányit apadta. Emlékeztet őta nem volt illy nagy a víz. Göttingai levelek szerint a Leine völgy iszonyuan elönteték. Hasonló vizpusztításról a chronikák sem szólnak. Országutak, házak, kertek ronhattak el. Az új hannoverai újság szerint árvíz volt Mündenben, Lünberg és Uelzenben, Vremen, Osnabrück és Hameln vidékén. — A porosz király Beckert az ismeretes rajndalért 1000 tallérral ajándékozta meg.

Törökhon. Marmarizzai magánlevelek szerint a törökhatárjohadat angol hajóság kísérendi Alexandriából Istanbulba. A zultán ez alkalommal minden magasb rangú angol tisztet rendjellel szándékozik, a neki tett szolgálatok fejében, megajándékozni. Ez szép a fiatal zultántul, de bár gondoskodnék a rendről is Szyriában, s bár az angolok is utána látnának, oltani a tüzet, mellyet gerjesztettek. Mi azt véljük, a rozsz rendet is kár fölbontani, míg elég erőnk nincs kéznél a jó rend föllállításához, mert a rend, bárminő is, jobb a rendetlenségénél. Szyria újjászüléséhez 40,000 fenytékes europai katona kellett volna s akkor sem a mohamedanusok nem zajognának, sem a keresztények nem féltének vagyonokat, életüket.

Szyria s Egyptom. Beyruthi levél szerint dec. 21rül Szyria állapotja igen szomorú. Ibrahim basa levélén vaskezét az

elnyomott népekrül, ezek a legvadabb lázadásba jutottak; faluk falvak ellen, emirek emir ellen dühöngnek, sehol nincs biztosság, sehol nyugalom. A keresztények legszomorúbb állapotban vannak mindenütt, hol a többség mohamedanus. Ibrahim igen pártokat fogja nekik a törökök ellen, ezek épen ezen okból viselkednek a legnagyobb bosszúsággal irántok s jaj fejökre, hol magokat védni merik. Smith és Jochnus tábornokok megunták a dolgot s vissza akarják magokat húzni. Illyen áron valóban kérdezheti az ember: méltó volt-e a lázadás oroszlanát kieresztetni vas kalitkájából. Európának bizonyosan nagy föladása van Szyria lecsendesítésében, mert a zürzavaros állapotot ő hozá létre ottan. Alexandriai levél szerint Ibrahim basának könnyű volna 30 ezer rendes katonaságával a 12,000 törököt elkergetni Szyriából, ez most midőn a keresztények hajóhada Marmarizzánál telel, de Ibrahim engedelmeskedik atyja parancsainak. — Ismét kiönte a peszrahim engedelmeskedik atyja parancsainak. — Ismét kiönte a peszrahim, de csak a hajóhadon s az arzenálban; még a város ment tőle.

Algir. December utolsó napjaiban Guinget tábornok száguldást tön Beni Szala Ham törzsek ellen. S a get gyilkosai megölték vagy kiadták. 100 arab esett el; 800 ökor, 1200 juh, sok gabona és sátor juta a francziák hatalmába. A száguldó csapat téli elején tére a táborba vissza minden veszteség nélkül.

Legújabb. A Tahiri Bahri híreket hozza Szyriából Istanbulba, melyek Jan. 2-káig terjednek. Ibrahim basa elhagyá Damaskot, s 2 osztályban vonul vissza. A szökés napi renden van elindult seregénél, első nap mindjárt egy pattanyus ezred szökött meg Szoliman basától. Ibrahim megindult előt, 2000 erszényt csikara ki Serif basától, Szyria helytartójától, azután megölette őt.

Ór.

Mirül a Pesti Hírlap 2-dik számában Balogh Pál ur tudományosan és nagy tárgyismerettel szóla, az angol közhasznú ismeretek terjesztő társaság módjára, városunk keblében is van egy keletkezendő. Ez ügyben, mint eleve hirdettük, téli 30-kán első gyűlés tartaték a nemzeti casinóban, melly mind az ügy iránti buzgóság mind az ajánlatok tekintetében jó sikerűnek mutatkozott. Miután Balogh Pál az angol hasonnevű társaság rendszabályait felolvasta, a társaság életbe lépőnek nyilvánította magát s Balogh Pál elnöklete alatt tanácskozáván, következőkben állapodék meg. A közhasznú ismereteket terjesztő társaság három rendbeli tagokból álland: Alapítókból, kik alaptőkét legalább 40 pengő forintot tesznek le; részvényesekből kik évenként legalább 2 pengő forintot fizetnek s magokat vényesekből kik évenként legalább 2 pengő forintot fizetnek s magokat egymásutánra kötelezik; a dakozókból, kik minden kötelezés nélkül egyszer vagy többször, többet vagy kevesebbet fizetnek. Az első két osztály szavazattal bír a gyűlésekben. A rendszabályok többi pontjainak megválasztása s fölvetése végett választmány nevezteték ki; mellynek elnöke gr. Battyány Lajos, tagjai pedig: Almásy Pál, Ágoston József, Balogh Pál, Eckstein Ferencz, B. Bötvös József, Gr. Károlyi György, Kossuth Lajos, Lukács Sándor, Lukács Móricz, Gr. Ráday Gedeon, Schedel Ferencz, Simon Florent. Pénztárnok lett Antal Mihály, jegyző Vajda Péter. A részvényesek között honunk egy lelkes leánya áll legelő 40 pengő forinttal évenként. Az alapítványi ajánlatok között egy igen nevezetes van, közel 20 ezerre rugó, melly többekkel egyesülve s a jó irányt megkapva, bizonytal hatni fog s adja isten, jobb sikerrel mint jobbrul balról némely tespedő intézet.

A Közlemények 18-dik száma kedves újdonsággal lepe meg bennünket, Napoleon gyászünnepének képeivel. A folio képet Provost után Perlaszka metszette rézre. Perlaszka ur mind ezen munkája mind dívatképei aközlemények mellett dicséretesek. Ugyan azon számban Döbrentei Gábor elővette lyráját és egy igen népszerű dalcsockát zeng vagy inkább daloltat Sárny asszonnyal, ki örülve áldja a jó királyt és jó országot, hogy tíz év előtt katonává lett fia haza tért. Egyre kérjük csak a szerkesztőseget, csapja már egyszer ki Jelenőjéből a „Tiszta Márton-t“ mert fogadhatni, hogy illy nevű író nincs a magyar irodalomban. Az Athenaeum 13-ik számában Egressy G. választ ad megítései levelére, mellyben szerénysége szép oldalát látatja, midőn így szól: „Engedjék meg önök, hogy ugy tekinthessem e nemestelkű adományt, mint a buzditásnak és haladásra ösztönzésnek kifejezését, melly mint esüggedetlen műszorgalomra intő jelszó, mindig szemem előtt legyen.“ E. G.-tul illy nyilatkozást vártunk, ismervén őt, hogy szívvel lélekkel a törekvés embere.

Legközelebb, talán még e héten lesz bérszünettel Felbér Maria k. a. javára „A báj-ital.“ Vigopera 2 felvonásban Donizettitől mellyben Stoll ur a hamburgi színházról a jutalmazandó iránti szívességéből Nemorino szerepében mint vendég lesz szerencsés föllépni.

Surányi malmak. Minthogy a surányi malmak különféle hirdetésekben „Gróf Károlyi Lajos“ malmainak czimeztetnek, minek újabb törvényeink értelmében némely bal következményei lehetnének: ezennel óvásul a surányi-megyeri urodalom részéről közhírré tétetik: miképen gróf Károlyi Lajos a fennmondott malmakat Czilchert Károly és Wagner József uraknak haszonbérbe adta, s hogy az a haszonbérlet tetteiért semmiféle felelőséget vagy kezességet el nem vállalt.

A Közlemények és Literatúrai lapok teljes számú példányaira az előfizetés folyvást elfogadtatik.

Pesti Hírlapra még folyvást előfizethetni.
Világ és Ismertető lapjainkra még folyvást előfizethetni.